

DIOGEN[©] PRO KULTURA MAGAZIN CULTURE MAGAZINE

Ladislav Babić

Tri prašćića

Ljudi imaju s prošlošću golemih problema. Najsilovanija učiteljica svijeta malo je toga podučila svoje đake. Često se čuju budalaštine kako „*nas*“ prošlost ne zanima već samo sadašnjost i budućnost, da „*nam*“ se jebe za partizane, ustaše, četnike i fašiste svih fela – baš kao da pričaju kako im se jebe za temelje kuće u kojoj stanuju, već ih zanima samo stan na prvom katu. Ustvari, ako ćemo fizikalno, sadašnjost kao takva za cjelinu čovječanstva ni ne postoji. Svi mi prebivamo u prošlosti. Sasvim jednostavni primjer demonstrira ovu tvrdnju. Iako su svi učili kako za oluje prije vidimo bljesak munje negoli čujemo udar groma (zbog ogromne razlike u brzini širenja svjetlosti i zvuka) vjerojatno su malobrojni percipirali to na slijedeći način. Zamislimo prijatelje *Mirka* i *Slavka* u neposrednom razgovoru, s udaljenosti od oko jedan metar. Kad *Slavko* prijatelju uputi riječ, ovaj će to vizualno primijetiti tek nakon *0.000000033 sekunde*, dok će zvuk čuti nakon *0.0029 sekundi*! Ustvari, nešto više, uzevši u obzir vrijeme potrebno da naš nervni sistem i mozak procesuiraju informacije. Dakle, za *Slavka* je ova poruka prošlost u trenutku kad ju *Mirko* percipirao, a ni ovaj nije svijestan da sluša nešto što se već dogodilo i kao takvo postalo dio arhive starine. Ne samo da udar groma registriramo sa kašnjenjem, ne samo da čekamo nekoliko sekundi da na pitanje televizijske voditeljice (koje također sa zakašnjenjem stiže do nas) odgovori osoba iz *Amerike*, već sva zbivanja individuum registrira tek *nakon* što su se ona zbila – u bližoj ili daljnjoj prošlosti! S obzirom na skoro osam milijardi osoba uzajamno različito udaljenih, i zbivanja koja se dešavaju na raznim dijelovima planete, s obzirom na teoriju relativnosti koja govori da apsolutna istovremenost ne postoji, sadašnjost postoji tek za svaku osobu zasebno, a sve što ona registrira o drugim osobama ili događanjima zbililo se u njenoj bližoj ili daljnjoj prošlosti. Mogli bismo ustvrditi kako je „*sadašnjost*“ individualna kategorija koja se razlikuje od pojedinca do pojedinca, a globalni konsenzus oko nje postoji tek zahvaljujući nedovoljnoj rezoluciji našeg živčanog sustava, ili podnošljivoj konvenciji da se dešavanje od prije par sekundi dešava za sve ljude upravo „*sada*“.

S povijesnim vremenom, različitim od fizikalnog, ljudi imaju još više problema kad u njega upletu aktualne interese (od elita nametnutih kao navodno zajedničke), koji ih tjeraju da o bivšim zbivanjima sude mimo cjelokupnog konteksta u kojem su se dešavala.. Čini se da je lakše cviliti

nad davnim raspećem *Spartakovih* robova ili *Isusovim*, jer aktualni interesi blokiraju etičke moždane centre (ukoliko postoje), pa se golemim [pljeskom pozdravlja](#) – ne jednom niti samo na jednom mjestu, niti je on izuzetak - ratnog zločinca kao životnog idola. No, činjenica je da sramota ide na račun cijele države i svih većinskih državljana, jer biraju vlasti koje to ne sprečavaju već se, dapače, solidariziraju s takvim istupima. Treba li potom čuditi da podjednako moralno devijantni tipovi različitih naroda proglašavaju one druge „*genocidnima*“? Od povijesti se ne uči, a lijepa alegorija je ponešto prilagođena priča o tri prašćića. Ne radi se o tri praseta, već o jednom jedinom u tri različita vremena, iz kojih je uvijek izvlačio nauk za ono buduće. Kad je uvidio da mu kućica od slame ne pruža zaštitu od vuka, ponovno ju je izgradio iz dasaka, a kad ni ona nije pomogla zazidao je novu od cigli. Povijesno iskustvo tjeralo ga je da usvaja nauk za budućnost, ali se nije odricao pozitivnih strana prošlosti. Nove kućice uvijek su imale i temelje, i podrum, i krov, i vrata, i prozore,..., jer je znao da se budućnost gradi na pozitivnim iskustvima prošlosti, mijenjajući samo ona negativna. Ispada da je ovaj „*tri u jedan prašćić*“, bio daleko bistriji i dalekovidniji od odricatelja antifašističke tradicije, nesvrstane politike, samoupravljanja i niza nezaobilaznih humanističkih dostignuća prošlih generacija. No, naša društva još uvijek liče na najglupljeg između tri prašćića iz priče, kojima će još neznano dugo vladati vukovi.

Demokracija je kategorija koju suvremene generacije moraju zahvaliti povijesti. Navodno, prema prijevodu, označava – vladavinu naroda. Neovisno od toga što je njen stvarni sadržaj - jer uključuje *političku, socijalnu i ekonomsku demokraciju* – širi od danas prihvaćenoga, čak ni ovako manjkave nema nigdje na svijetu. Kao što ni socijalizma i komunizma (kao njegove više faze) nikad i nigdje nije bilo, ma kako vladajući nazivali nominalno tako imenovane sustave. Shvaća li netko ovaj pojam, čiju [etimologiju](#) moramo tražiti u grčkom jeziku u doslovnom smislu, on nije nego naivnež nad naivnežima. Kako god zamišljali da je najvažniji dio ove složenice riječ *narod (demos)*, pojmovi poput *kleptokracija, plutokracija, meritokracija, oligokracija, tehnokracija,...*, demantirat će bistrije. Svima njima (uključivo i *demokraciju*) zajednički je pojam *kratein – vladavina!* Sasvim u skladu sa stavovima socijalista da je svaka vlast (državna) tek realizacija interesa prevladavajućih ekonomskih elita. Kako god se kvazidemokracije (a druge ni ne postoje, samo su različito stupnjevane po poštivanju svih ljudskih prava) špinčile svojim ustrojstvom, one logički ne mogu negirati da se *vlast* (u demokraciji navodno narodna) *ne može jednačiti s izbornim pravom* građana, koje polako kapitalistički ekstremisti na tragu „*liberalnog*“ fašizma sve više nastoje [uskratiti](#) državljanima. Uobičajeno shvaćanje vlasti [označava](#) „*moć upravljanja nad kim ili čim*“, a ne biranje delegata ili zastupnika koji će onda svojevóljno upravljati - *djelatno vladati* - nad „*kim*“ i „*čim*“, uključujući i svoje birače. U kapitalističkoj „*demokraciji*“ na općim izborima biraju se delegati koji navodno najbolje odražavaju stavove birača. U jugoslavenskoj verziji samoupravnog „*socijalizma*“, prije izbora održavani su *zborovi birača* na kojima su se kandidati upoznavali sa zahtjevima baze, koje su izabrani ljudi onda zastupali u parlamentu. Naravno da to nije bilo savršeno, kao što nije niti delegatsko prenemaganje po saborskim sjednicama i medijima, jer u nesavršenom svijetu savršenstvo je tek iluzija najnaivnijih ili najpoštenijih. Kapitalistička *demokracija* je mamac za sitne ribe koje biraju somove i ajkule, a potom se oni premetnu u vlast [elitista](#), [loпова](#), eksponiranih [političara](#), malog broja [povlašćenih](#), navodnih [stručnjaka](#) i slične gamadi izdignute ponad naroda u čije ime navodno provode odluke. Kako li se samo u praksi

razgranao navodno jasni i nedvosmisleni pojam – *demokracija!* Izbor i *djelatna moć* dvije su sasvim različite stvari.

Usporedimo li situaciju s [kolijevkom demokracije](#), kako je nazivaju licemjeri koji je svakodnevno sabotiraju na najbezočnije načine:

„U Aristotelovo vrijeme, dobna je granica za ostvarivanje građanskog prava spuštena na 18 godina. Članovi atenske vlade – Bule, takozvani pritani, još od Klistenovih vremena mogli su biti birani (na rok od mjesec dana!) ždrijebom, po teritorijalnom principu, između svih građana s građanskim pravima bez obzira na njihovo bogatstvo. Mandat po 50 vijećnika iz svake od deset teritorijalnih jedinica (fila) trajao je otprilike 35 dana, tako da se tijekom godine u „vladi“ izmijenilo 500 građana. Između njih, opet ždrijebom, je biran predsjednik ali samo na jednu noć i jedan dan, a nije mogao dvaput isti čovjek vršiti tu dužnost – toliko su Atenjani bili na oprezu! Neki činovnici, za dužnosti koje su zahtijevale posebna znanja (blagajnici ratne i kazališne blagajne, bunarski nadzornici), bili su birani a ne ždrijebani. Glasanje se u pravilu vršilo javno, dizanjem ruku, tako da je svatko mogao znati kako su mu sugrađani glasali. U tzv. zlatno doba Atene (480. p.n.e. – 404. p.n.e.), kada je Periklo bi na čelu naroda, da bi se spriječila opasnost od nemogućnosti ostvarivanja političkih prava najsiromašnijih građana, bilo zbog ekstremnog siromaštva bilo zbog neznanja, uvedeno je [niz mjera](#) s namjerom popravljavanja njihova materijalnog statusa (uvedene su plaće javnih dužnosnika, dodjela zemlje obezvlaštenim građanima, javna pomoć invalidima, siročadi i siromašnima te ostale vrste socijalne pomoći).“

pa ako se samo prisjetimo institucije ostrakizma:

„...tzv. časnog izgnanstva – po kojemu je građanin za kojega je većina sugrađana smatrala da predstavlja opasnost po demokraciju, morao na desetogodišnji egzil, bez gubitka imovine i građanskih prava (zakon je dobio ime po krijepiću – ostrakon, na koji se upisivalo ime onoga za koga se mislilo da je pogibeljan po ustavni poredak.“

čovjek gotovo poželi vratiti se u prošlost (pod uvjetom da ne bude rob ili žena; svako vrijeme ima svoja ograničenja), kako bi barem što bolje mogao shvatiti namjere njenih utemeljitelja. Ishodni pojam nije sadržavao nacionalna ograničenja, poput današnjih „*nacionalnih demokracija*“ – uostalom, narodi u suvremenom smislu nisu ni postojali - ukoliko time ne smatramo roblje bez obzira na porijeklo. Možete li zamisliti kaznu za učitelja koji danima svijesno bojkotira nastavu, naspram one za saborskog zastupnika koji ne dolazi na sjednice parlamenta? Samo ta jedna jedina usporedba dovoljna je za utvrditi da u državi od demokracije nema ni početnog slova! Usporedimo to samo s *pljenkovićima* i *gitarovićima* koje gude istu pjesmu o slobodi i demokraciji, a originalne im [zamisli](#) izglasavaju „*demokratski*“ birani saborski delegati „*kako bi nas 'zaposlili' spašavanjem golog života, a oni u miru pljačkali*“, upotrebom visokoetičnih riječi poput *svijest, osvješćivanje, edukacija* i sličnih - već davno zakoritenih govornima njihove interpretacije – da ne spominjem „*uzvišenije*“, poput *narod, sloboda, jezik, kultura,...*, kojima su hipnotizirali većinu dovodeći je u letargično stanje kad koricu kruha smatraju vrhuncem svog obroka.

Upitate li kakve sve to veze ima s percipiranjem demokracije, najjednostavniji odgovor, bez suviše eksplanacije, sastoji se u tome da u kontekstu relativnosti življenja u okviru prirode i njenih zakonitosti koje tumačimo na nama prihvatljiv način, shvaćanje demokracije je više nego problematično, jer je – za razliku od fizikalnih zakonitosti koje nas podjednako tangiraju – zamagljeno gustom maglom tumačenja, interpretacija, interesa i zabluda. Shvatimo li je doslovno, kao „*vladavinu naroda*“ onda je u toj sintagmi najrazumljivija, najjasnija, s najmanje dilema, riječ vladavina. Narod je sam po sebi vrlo mutni pojam, s obzirom da se u oni suvremenom smislu formiraju tek od *18. stoljeća*. Kako u etničkom, tako i u državlanskom te građanskom smislu, to je vrlo nehomogena grupacija s obzirom na sijaset raznolikih interesa koji pokreću pojedince, (pre)često ostvarivanih na nečasne i kriminalne načine. Interes goni lava da se pozicionira u krdu, on goni i većinu da se pozicionira u vlastitom stadi. Biologija je još uvijek u odnosu na duhovnu stranu prevladavajuća, što se ponajbolje izražava kriznim situacijama koje se nominalno koriste za ostvarenje plemenitih ciljeva, a praktično za eliminaciju konkurencije u vlastitom krdu – bez obzira dali po etničkoj osnovi, prema ličnim zamjerkama ili svjetonazorskim razlikama. Nema čovjeka na svijetu, niti ga je ikada bilo, koji nije licemjer – radi se samo o stupnjevanju i odluci (ovisnoj o individualnoj i društvenoj svijesti) kad ono prelazi granice prihvatljivosti. Revolucije i ini društveni prevrati ljude stavljaju u kavez, određujući okvir u kojem će se privremeno (u povijesnom smislu) odvijati njihovi životi. Instinkt koji u nama postoji, a koji podsvijesno upozorava da se ne treba suviše izlagati neprijatnostima i opasnostima (sve dok „*dara ne prevrši mjeru*“) radi vlastitog opstanka i što boljeg pozicioniranja u krdu kojeg evolucijski još nismo prevladali, usmjerava nas da prihvaćamo niz perfidnih, nemoralnih i eksploatatorskih odluka vladajućih, rad kojih nije vrijedno izlagati se. Ponajmanje – osim ako nas vođe u posebnim okolnostima ne nadresiraju i na to - žrtvovati svoje živote. Kako većinu ljudskog roda tvori mediokritetski prosjek, što inteligentni i djelatni pokvarenjaci itekako znaju, oni nesmetano napinju uže na račun vlastite koristi, dok jednog dana ono ne pukne. Neki bi rekli da se onda dešavaju *zločini*, meni se čini kako se dešava *pravda*. Da umirimo savjest, izmislili smo pojam apsolutnog savršenstva, *boga*, koji - da zaista postoji - nikad ni ne bi pravio tako diletantsko i nesavršeno (griješno) djelo poput čovjeka! Još jedna od takvih ideja, koju su smislili najbolji među nama, je upravo demokracija. U osnovi tako jednostavno, a čini se tako nedohvatnim. Zašto? Jer put od savršene zamisli do njenog ostvarenja vodi preko nesavršenih ljudi, prepunih sebičnih zahtjeva, ličnih interesa temeljem kojih se povezuju u klike – od intelektualnih, preko političkih i kriminalnih do psihopatskih – učinivši jednostavni put krivudavim, teško prohodnim i prepunim zamki, a sve zbog zadovoljenja ličnih materijalnih koristi pri čemu se od ničega ne preže. Na tom se putu prosjek – u okviru individualnih života – gotovo ni ne mijenja; promjena je vidljiva samo na dugoj, povijesnoj vremenskoj skali. Težeći ostvarenju savršenih ciljeva, čovjek se sam usavršava. Ipak, tragovi koje ostavlja za sobom svjedoče cijenu koju vrsta i njeni članovi plaćaju za to – to su *savršeni* leševi, naplata vlastite nesavršenosti i žudnje. Koliko zločina i patnji zbog savršenih ciljeva koji su njihovim kreatorima možda jasni, sem da prepuštanje ostvarenja nesavršenim izvođačima predstavlja asimptotski povijesni poduhvat, koji se plaća spomenutom cijenom. Nažalost.

24.9.2018.